

Decàleg per la garantia de la llibertat d'expressió als equipaments nacionals de Catalunya

Preàmbul

La cultura constitueix un vehicle important perquè cada persona, individualment o en comunitat, així com els grups de persones, desenvolupin i expressin la seva humanitat, la seva visió del món i els significats que atribueixen a la seva existència i desenvolupament. La cultura pot ser una font de benestar, de gaudi i d'entreteniment, però sobretot és un element clau per al progrés de la societat, ja que contribueix de forma determinant als debats socials, tot aportant discursos que es contraposen als centres de poder existents o bé exercint de contrapès a aquests. La vitalitat cultural és necessària per al desenvolupament i el funcionament de societats democràtiques en la mesura que qüestiona significats i reexamina idees i conceptes heretats.

La tasca fonamental de l'aplicació de les normes universals de drets humans és evitar que, arbitràriament, es doni primacia a certes perspectives per la seva autoritat tradicional, el seu poder institucional o econòmic o la seva supremacia demogràfica a la societat. Aquest principi és l'element essencial de tota qüestió plantejada en el debat sobre el dret a la llibertat d'expressió i sobre les possibles limitacions d'aquest dret.

Aquest decàleg es fonamenta en el compromís del Departament de Cultura i els quinze equipaments nacionals que el subscriuen amb la promoció i la defensa de la diversitat i la llibertat d'expressió en l'àmbit cultural. Reconeix la importància de fomentar un entorn segur en què l'expressió cultural aflori sense restriccions indegudes, tot recordant que la llibertat d'expressió és un dret humà fonamental i un element central en les societats democràtiques. Així mateix, parteix de la consciència de l'amenaça potencial que suposa l'autocensura a la nostra societat i aspira a contrarestar-la activament. Creu en la visibilitat i l'empoderament de tots els equipaments nacionals i aspira que a Catalunya les veus diverses puguin trobar la seva possibilitat d'expressió sense por de la repressió o la censura.

El present decàleg estableix una sèrie de principis que guiaran les accions i decisions en la gestió dels equipaments culturals públics a Catalunya. Aquests principis busquen preservar la integritat de la llibertat d'expressió, assegurant que es respectin els valors fonamentals que donen vida i compromís a través de la cultura.

Tenint en compte això, els equipaments nacionals de Catalunya manifestem i assumim com a propis els plantejaments expressats en el següent

Decàleg

1. El dret a la lliure expressió s'ha d'aplicar de forma universal, sense cap distinció per motius de raça, color, gènere, edat, capacitats funcionals i cognitives, idioma, religió, creença, opinió política, lloc de naixement o residència, origen social, posició econòmica o qualsevol altra condició.
2. Els equipaments culturals públics o sostinguts amb recursos públics han de garantir i impulsar aquest dret, amb especial atenció a les persones que pertanyen a minories ètniques, culturals i lingüístiques, a la interseccionalitat i a aquelles persones que estan en risc d'exclusió social per motius diversos.
3. Així mateix, han de contribuir a crear i mantenir un clima favorable a la llibertat d'expressió cultural i promoure les condicions materials que facilitin l'expressió del talent de forma lliure i sense limitacions.
4. Els equipaments culturals públics es comprometen a respectar l'autonomia d'artistes, creadors, comissaris, curadors i altres professionals de la cultura, evitant qualsevol intervenció no justificada en la seva tasca, i a disposar de protocols que detectin i evitin qualsevol mena de censura o autocensura en la seva programació, els seus continguts o l'exercici de la seva activitat.
5. Així mateix, han de garantir la diversitat de continguts, promovent la inclusió de veus i perspectives diverses. El fet que determinats continguts puguin suscitar polèmica o generar malestar entre alguns sectors de la societat no ha de ser motiu per evitar-ne la programació de forma preventiva ni per retirar-los de l'exhibició o la consulta pública. Contràriament, cal promoure el debat social constructiu al seu voltant i enfortir l'educació artística i el sentit crític de la població com a alternativa sòlida i eficaç a la temptació de censura.
6. Les úniques limitacions a la lliure expressió han de venir determinades per la legislació vigent i amb l'exclusiu objecte d'evitar la incitació a l'odi, l'hostilitat o la violència contra persones o col·lectius i garantir els drets i el benestar general en una societat democràtica. En cas que s'exerceixin, aquestes limitacions han de ser establertes per normes jurídiques transparents, subjectes al dret internacional i aplicades de forma proporcionada, coherent i no discriminatòria. L'adequada contextualització de les obres creades en altres moments històrics i socials pot ser una mesura efectiva en aquest sentit.
7. Per tal de garantir la llibertat d'expressió, les programacions i els continguts dels equipaments culturals públics o sostinguts amb recursos públics han de respondre a

criteris clars i transparents. De la mateixa manera, les persones responsables de les programacions i continguts d'aquests equipaments han de ser escollides seguint criteris clars i transparents i la seva tasca ha d'estar subjecta a l'escrutini públic, per tal de garantir la independència de les institucions culturals de la ingerència política.

8. Així mateix, s'han d'establir mecanismes per vetllar per la transparència en el finançament governamental i el finançament privat de les institucions culturals per tal de garantir-ne la independència i evitar qualsevol tipus d'ingerència i biaix en la gestió, programació i contingut.
9. Els equipaments han de vetllar perquè els artistes, creadors, comissaris, curadors i altres professionals de la cultura que col·laboren o participen en les seves programacions i continguts tinguin garantits els seus drets laborals i de propietat intel·lectual com a mesura de protecció del dret de llibertat d'expressió.
10. Ningú no podrà invocar aquest decàleg ni el principi de llibertat d'expressió per atemptar contra els drets i les llibertats fonamentals proclamats a la Declaració Universal dels Drets Humans i garantits pel dret internacional, o per limitar-ne el seu àmbit d'aplicació.

Barcelona, 17 de gener de 2024

Arxiu Nacional de Catalunya, Biblioteca de Catalunya, Filmoteca de Catalunya, Gran Teatre del Liceu, L'Auditori, Mercat de les Flors, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Museu d'Història de Catalunya, Palau de la Música Catalana, Santa Mònica, Teatre Lliure, Teatre Nacional de Catalunya